

Kapitola 10

Balkánský rozměr české zahraniční politiky

Tomáš Dopita

Stejně jako v předchozích letech, i v roce 2015 pokračovali aktéři české zahraniční politiky v proaktivní podpoře euroatlantické integrace západního Balkánu jako hlavní dlouhodobé prioritě balkánské dimenze české zahraniční politiky. Tak jako v předchozích letech však docházelo v české zahraniční politice k *polarizaci* a *politizaci* kvůli nezávislosti Kosova. Proces normalizace vztahů mezi Srbskem a Kosovem, nastartovaný dohodou z dubna 2013, se v české zahraniční politice stále ještě nikterak neprojevil, začal však již být brán v potaz v českém mediálním prostoru. V roce 2015 také pokračoval trend geopolitického soupeření mezi EU a Ruskem, který započal v roce 2014 a doposud fungoval jako katalyzátor euroatlantické integrace západního Balkánu a protiváha únavy z integrace ve starých členských státech EU. Všeobecný postup v integraci západního Balkánu byl doprovázen dalším rozvojem přímých ekonomických a sociálních vztahů se všemi zeměmi jihovýchodní Evropy, přičemž ekonomická dimenze byla v roce 2015 již méně zatížená dopady dřívější neúspěšné investiční expanze českých energetických společností do tohoto prostoru. Stejně jako v předchozím roce hrálo v české zahraniční politice i v roce 2015 poměrně výraznou a zvláštní úlohu zadlužené Řecko, jež bylo velmi silně tematizováno ve veřejné debatě o evropských a makroekonomických tématech, ale ze strany české oficiální zahraniční politiky bylo řešeno jen minimálně. Novým prvkem, na který v roce 2015 aktéři české zahraniční politiky, veřejnost i média intenzivně reagovali, byla vlna uprchlíků, kteří procházeli tzv. západobalkánskou migrační trasou. Z hlediska struktury se tato kapitola nejprve věnuje dosavadním východiskům a politickému kontextu české zahraniční politiky vůči balkánskému poloostrovu. Následně je pozornost věnována agendě a událostem roku 2015, jmenovitě euroatlantické integraci západního Balkánu, ekonomickým a sociálním vztahům s jihovýchodní Evropou a uprchlické vlně a migraci. Před samotným závěrem je představena analýza mediálního kontextu české zahraniční politiky vůči jednotlivým balkánským zemím.

BALKÁNSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Jihovýchodní Evropa patří mezi prioritní oblasti české zahraniční politiky.¹ V roce 2015 pokračovalo rozvíjení mnohostranných vztahů s tímto regionem, který je geopoliticky rozdělen mezi členské a nečlenské země EU či NATO. Se zeměmi uvnitř euroatlantických institucí Česká republika rozvíjí standardní partnerské politické vztahy, což je doprovázeno i zvyšující se ekonomickou, sociální a kulturní výměnou. Země vně euroatlantického prostoru jsou ze strany aktérů české zahraniční politiky dlouhodobě *proaktivně* podporovány v integraci do euroatlantických institucí.

Vztah k jihovýchodní Evropě byl podrobněji konceptualizován také v nové *Koncepci zahraniční politiky* přijaté vládou 13. 7. 2015. V porovnání s koncepcí z roku 2011 jsou i v nové koncepci vztahy s jihovýchodní Evropou pojednávány v podobném duchu, a to se zaměřením na spolupráci, bezpečnost a euroatlantickou integraci. Nová koncepce se však věnuje mnohem detailněji evropské integraci západního Balkánu, když explicitně uvádí že „*ČR podporuje integrační úsilí Srbska, dalších zemí západního Balkánu a Turecka*“, a také specifikuje, že „*ČR bude podporovat členství kandidátských zemí pouze za předpokladu, že splní všechny podmínky členství, zároveň však bude odmítat vytváření dodatečných podmínek v přístupovém procesu. Naopak bude usilovat o řešení bilaterálních problémů členských a kandidátských nebo potenciálních kandidátských zemí EU mimo rámec politiky rozšíření a podporovat reformní proces vedoucí ke splnění požadavků členství. [...] Česká zahraniční politika bude také usilovat o posílení politických kontaktů i rezortní spolupráce mezi českou státní správou a zeměmi jihovýchodní Evropy, které prozatím neodpovídají deklarovanému významu regionu pro českou zahraniční politiku.*“²

Nová koncepce tak blíže specifikuje podmínky české politické podpory, zdůrazňuje nutnost odpojení bilaterálních sporů od integračního procesu a informuje o potřebě posilování politických a institucionálních vazeb s jihovýchodní Evropou. Ve vztahu k Balkánu se obecné priority bezpečnosti, spolupráce a integrace formulované v koncepci z roku 2011 dařilo poměrně dobře naplňovat, a to i přes roztržku s Albánií kvůli „zhacené“ investici ČEZ. Proto je dobré, že se nová koncepce pokouší rozvinout obecné formulace do podrobnější specifikace základních parametrů české politiky v následujícím období.

I v roce 2015 byla v centru pozornosti aktérů české zahraniční politiky zejména oblast západního Balkánu, tvořená Albánií, Bosnou a Hercegovinou, Černou Horou, Kosovem, Makedonií a Srbskem. Důležitou součástí východisek a kontextu české zahraniční politiky vůči tomuto regionu jsou poměrně komplikované vzájemné vztahy mezi jednotlivými subjekty v této oblasti. Z českého pohledu je nejvýraznějším sporem na západním Balkánu otázka nezávislosti Kosova a s tím spojené vztahy k Srbsku, Albánii, Rusku, USA a dalším zemím. Vláda České republiky, tvořená zástupci ODS, SZ, a KDU-ČSL, uznala Kosovo v roce 2008 navzdory nesouhlasu prezidenta a velké skupiny zákonodárců. Ministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg založil diplomatické vztahy s Kosovem, ale prezident Václav Klaus nezávislost Kosova ne-

uznal, a proto nejmenoval velvyslance či velvyslankyni pro vztahy s Kosovem. *Polarizace* v otázce nezávislosti Kosova se projevovала podobným způsobem i v roce 2015, a to i přes to, že se mezitím odehrály dvoje parlamentní volby a V. Klaus byl vystřídán Milošem Zemanem. Na praktické úrovni se tato polarizace projevuje i neprováděním některých úkonů, které jedni aktéři iniciují, ale druzí je *politizují* a blokují. Kupříkladu smlouva o zabránění dvojímu zdanění byla s Kosovem podepsána již v listopadu 2013, ale Poslanecká sněmovna zvolená v říjnu roku 2013 smlouvu ještě neratifikovala. Skupině poslanců, zejména pak Vojtěchu Filipovi (KSČM), Jaroslavu Foldynovi (ČSSD), a donedávna i Kateřině Konečné (KSČM), se doposud dlouhodobě dařilo odkládat projednávání smlouvy a blokovat její ratifikaci v PS PČR.³

Další ze zemí západního Balkánu, na jejíž komplikovanou státnost aktéři české zahraniční politiky dlouhodobě *reagují*, je Bosna a Hercegovina, jejíž vnitřní uspořádání je navázané na Daytonskou mírovou smlouvu z listopadu 1995. Zhruba od roku 2006 docházelo k oslabování mezinárodní intervence do politického a administrativního fungování země, což bylo doprovázeno i oslabováním schopnosti vytvářet a prosazovat jednotnou politiku na úrovni Bosny a Hercegoviny. Čeští aktéři na tuto situaci reagovali podporou země prostřednictvím rozvojové spolupráce a snahou o její integraci a integraci jejích obyvatel a ekonomiky do evropského prostoru.

Do třetice, výrazný spor je spojen s Makedonskou republikou, která je v dlouhotrvající rozeprá s Řeckem týkající se právě samotného názvu „Makedonie“, jakož i obecného práva na makedonské kulturní dědictví. Česká republika pro Bývalou jugoslávskou republiku Makedonii ve svých bilaterálních vztazích používá označení Makedonie, a tím je v tomto sporu situována na straně „makedonské Makedonie“ a proti „řecké Makedonii“. Mnoho jiných států, zahrnujících kromě Řecka i vícero členských států EU, ale používá pouze název Bývalá jugoslávská republika Makedonie. Řecko navíc kvůli tomuto sporu dlouhodobě blokuje postup v integraci bývalé jugoslávské republiky do EU i NATO. Euroatlantická integrace Makedonie tak je zablokována, na což se čeští aktéři museli *adaptovat*. Navíc, Makedonie se již od roku 2006 brodila jednou politickou krizí za druhou, což bylo doprovázeno i nutností hledat kompromisy mezi politickými představiteli makedonských a albánských národnostních skupin.

V poslední dekádě vedl mnohostranný rozvoj vztahů k posílení politických, ekonomických, kulturních i občanských a sociálních vazeb mezi Českou republikou a jednotlivými oblastmi jihovýchodní Evropy. Po vstupu do EU v roce 2004 došlo i k *proaktivní investiční expanzi* českých firem do tohoto prostoru. Tato expanze se však ukázala jako problematická. Průběžně docházelo k větším či menším obchodním sporům s jednotlivými státy, a to zejména kvůli investicím české státní společnosti ČEZ. Tento problém se zřetelně projevil ve vztazích s Bulharskem a Rumunskem, ale nejsilněji ve vztazích s Albánií. Na zmařenou investici ČEZ v Albánii čeští aktéři, zejména vláda, *reagovali* v letech 2013 a 2014 hrozbou blokování udělení Albánii statusu kandidáta pro členství v EU (viz předchozí vydání této „ročenky“).

V roce 2014 došlo k důležité změně geopolitického kontextu, když po událostech na Krymu a na východě Ukrajiny vstoupila EU v prostoru jihovýchodní Evropy do viditelného geopolitického soupeření s Ruskou federací. Tato *polarizace* vztahů s Rus-

kem se přelila i do roku 2015 a na praktické úrovni se projevila i v sérii integračních rozhodnutí vůči zemím západního Balkánu přijatých v rámci EU a NATO po iniciativách Velké Británie, Německa a USA. Čeští aktéři tento posun v integrační dynamice *plně přijali*. Změna geopolitické situace v regionu byla ještě zvýrazněna dostavbou americké protiraketové základny v Rumunsku v prosinci 2015.⁴

V roce 2015 se jihovýchodní Evropa nově dostala do ohniska pozornosti politiků, médií i veřejnosti kvůli vlně uprchlíků, kteří tímto prostorem ve velkém počtu procházeli směrem do západní Evropy. Reakci na uprchlickou a migrační vlnu procházející tzv. západobalkánskou trasou, jakož i vývoji v ostatních výše nastíněných tématech, se budou věnovat následující části této kapitoly.

Jak ukážou i následující části této kapitoly, západobalkánská migrační trasa a otázka uznání Kosova jsou zde identifikovány jako jediná témata týkající se balkánské dimenze české zahraniční politiky, jež byla veřejně diskutována volenými politickými představiteli České republiky, zejména zákonodárci v Poslanecké sněmovně a Senátu, prezidentem Zemanem či premiérem Sobotkou.⁵ Diskuse na balkánská zahraničněpolitická témata byly také vedeny na akcích pořádaných např. Ústavem mezinárodních vztahů⁶ či na Fakultou sociálních věd Univerzity Karlovy.⁷ Ohlasům v mediálním prostoru se věnuje zvláštní sekce této kapitoly.

BALKÁNSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRAJNIČNÍ POLITIKY: AGENDA A UDÁLOSTI

Euroatlantická integrace západního Balkánu

Ve vztahu k euroatlantické integraci západního Balkánu byl rok 2015 poměrně zajímavý a úspěšný. Vícero zemí západního Balkánu se posunulo v integračním procesu a došlo k dalšímu rozvíjení regionální spolupráce. V následujících řádcích je rok 2015 přiblížen ve vztahu k jednotlivým zemím západního Balkánu. Na konci této části je věnována pozornost některým krokům učiněným v rámci V4.

V Albánii byl na konci roku 2014 ukončen půlroční bojkot parlamentu ze strany opozice a v roce 2015 země přijala některé reformy požadované pro otevření přístupových jednání s EU. Volby do místních zastupitelstev v červnu 2015 proběhly bez větších incidentů a v kontextu probíhajícího procesu územně správní decentralizace, ale úplná nezávislost volebního procesu byla zpochybněna ze strany pozorovatelů OSCE/ODIHR (i s účastí pozorovatelů z ČR).⁸ Albánie v roce 2015 také pokračovala v rozvíjení spolupráce se svými sousedy. V květnu Tirana přijala Alexandra Vučića, což byla historicky první návštěva srbského premiéra v Albánii.⁹ Vučić spolu s albánským premiérem Edi Ramou označili investiční priority, které by pomohly propojit obě země i celý region. Šlo zejména o dálnici ve směru Srbsko–Albánie, která by protínala Kosovo, a také o dálnici ve směru Chorvatsko–Černá Hora–Albánie–Řecko.¹⁰ Po potyčce na zápase fotbalových reprezentací Srbska a Albánie v říjnu 2014 vyvolané kvůli vlajce Veliké Albánie, kterou nad hřiště přinesl dron,¹¹ ale i po vzájemném špičkování Rami a Vučića ohledně statusu Kosova,¹² tak rok 2015 znamenal zklidnění vztahů a jejich posunutí do konstruktivnější roviny.

Z české strany v roce 2015 pokračoval čilý zájem o přibližování Albánie k EU i o příležitosti spojené s pokračujícím rozvojem albánského trhu a infrastruktury. Po odbourání problému se zajištěním investice ČEZ jsme v roce 2015 mohli zaznamenat celou sérii vzájemných návštěv a další mnohostranný rozvoj vztahů.¹³ Pomyslným vrcholem byla návštěva albánského premiéra E. Ramy v Praze uskutečněná 13. 10. 2015, která byla doprovázena podnikatelským fórem a podpisem vícero dokumentů o vzájemné spolupráci v nejrůznějších oblastech.¹⁴ Viditelnost České republiky v Albánii zvyšovaly i rozvojové projekty malého rozsahu realizované prostřednictvím Zastupitelského úřadu ČR v Tiraně. V rámci nově ustavené Slavkovské spolupráce, zahrnující spolupráci České republiky, Rakouska a Slovenska, byl připravován projekt rozvíjející turistický potenciál národního parku Dajt v blízkosti Tirany.¹⁵

Také pro Srbsko znamenal rok 2015 posun v evropské integraci a čeští aktéři pokračovali v tomto roce v rozvoji mnohostranných vztahů se Srbskem. Podmínky pro spolupráci se Srbskem se zlepšily poté, co Srbsko začalo implementovat ambiciózní administrativní a makroekonomické reformy a finalizovalo akční plány potřebné pro otevření prvních vyjednávacích kapitol.¹⁶ Srbsko navíc začalo hrát poměrně výraznou a konstruktivní úlohu v celém regionu, když pokračovalo v normalizaci vztahů s Kosovem a v rozvíjení či rozplétání vztahů s dalšími sousedními státy. Při květnové návštěvě srbského premiéra v Tiraně se Vučić se svým albánským protějškem shodli na tom, že protichůdný názor na status Kosova by neměl bránit spolupráci obou zemí na stabilizaci a rozvoji celého regionu.¹⁷ Vučić také pracoval na vylepšení vztahů s Bosnou a Hercegovinou, a zejména představiteli bosňáckého národa. Bylo tomu tak navzdory vážnému incidentu ve vzpomínkovém centru Potočari, které připomíná události v Srebrenici v létě 1995. Když Vučić 11. 7. 2015 dorazil na každoroční připomínku srebrenického masakru, situace byla velmi napjatá. Dne 8. července totiž proběhlo v Radě bezpečnosti OSN hlasování o rezoluci k dvaceti letům od Srebrenice, která by dle návrhu Velké Británie události z července 1995 označila jako genocidu. Rezoluce nebyla přijata kvůli nesouhlasu Ruské federace; Čína se zdržela hlasování.¹⁸ V Bosně a Hercegovině a Srbsku toto hlasování RB OSN vyvolalo mnoho protichůdných reakcí. Právě v tomto kontextu mezinárodního sporu o interpretaci události ve Srebrenici se Vučić při návštěvě Potočari setkal s rozvášněnou reakcí davu, byl napaden a musel být z bezpečnostních důvodů evakuován. Při tom byl zasypáván kameny, PET lahvemi a jinými předměty.¹⁹ Útok na Vučiće v centru Potočari byl odsouzen z nejrůznějších stran, ale sám Vučić posléze postupoval vůči představitelům bosňáckého národa a Bosny a Hercegoviny ve smířlivé až přátelské politice.

I ve vztazích mezi Srbskem a Chorvatskem panovalo v roce 2015 napětí kvůli odlišným interpretacím nedávné minulosti. Na počátku února Mezinárodní trestní soud pro bývalou Jugoslávii odmítl oboustrannou žalobu na genocidu,²⁰ což bylo doprovázeno novou vlnou vzájemného obviňování. V Chorvatsku se během roku 2015 konaly dvoje významné volby (prezidentské v lednu a parlamentní v listopadu), během kterých hrály otázky národnostního povědomí, a tedy i vymezování se proti Srbsku a Srbům, poměrně silnou roli. Ostře sledovaná pak byla blokáda vozidel ze Srbska, kterou Chorvatsko zavedlo na konci září v reakci na příliv uprchlíků putujících tzv. západ-

balkánskou trasou (viz také níže). Blokáda byla zrušena až po intervenci představitelů EU, zejména komisařky pro zahraniční politiku EU Frederici Mogheriniové.²¹

Z hlediska evropské integrace však byl v roce 2015 pro Srbsko nejdůležitější postup v normalizaci vztahů s Kosovem. Na konci srpna srbští a kosovští představitelé dosáhli průlomu v důležitých otázkách týkajících se implementace dohody o normalizaci vztahů z dubna 2013, zejména pak dohody o fungování sdružení srbských obcí a o otázkách týkajících se energie, vodohospodářství, pozemní i elektronické komunikace. Pro Srbsko byla tato dohoda klíčová a vedla k otevření prvních kapitol o přistoupení k EU v prosinci 2015.²² Čeští aktéři tento vývoj vítali a snažili se jej podpořit. V září navštívil Srbsko premiér B. Sobotka doprovázený podnikatelskou misí organizovanou Hospodářskou komorou ČR.²³ Brzy na to ministr zahraničních věcí ČR L. Zaorálek přivítal v Černínském paláci prvního místopředsedu vlády a ministra zahraničních věcí Srbské republiky Ivicu Dačiće, přičemž ministři jednali zejména o rozvoji bilaterálních vztahů a aktuální situaci v procesu evropské integrace Srbska.²⁴

I pro Kosovo byl z hlediska evropské integrace rok 2015 důležitý. Dne 27. října, v reakci na posun v normalizaci vztahů se Srbskem, podepsali zástupci EU a Kosova Dohodu o stabilizaci a přidružení. Kosovo se tak stalo poslední zemí západního Balkánu, která se smluvně a obchodně přidružila k EU. Stále však nebylo finalizováno vyjednávání o bezvízovém styku a Kosovo tak zůstalo poslední zemí v regionu s vízovou povinností pro vstup do EU.²⁵ Vedle dosažení dohody se Srbskem o otázkách fungování sdružení srbských obcí, telekomunikace, energetiky či mostu v Kosovské Mitrovici hodnotící zpráva EK vyzdvihla i ustavení zvláštního soudu pro vyšetřování zločinů při konfliktu v Kosovu.²⁶ Aktivizací Dohody o stabilizaci a přidružení se Kosovo dostalo na startovní čáru evropské integrace. O průběhu integračního procesu bude rozhodovat jak naplňování všeobecných přístupových podmínek, tak i další postup v normalizaci vztahů se Srbskem. Evropská integrace Kosova i Srbska je totiž normalizací jejich vzájemných vztahů přímo podmíněna.²⁷

V české zahraniční politice hraje Kosovo zvláštní a důležitou úlohu. Na jedné straně česká armáda, policie či soudnictví dlouhodobě přispívaly do misí KFOR i EU-LEX a česká vláda a MZV aktivně přijímaly politiku kosovské nezávislosti, normalizaci vztahů Prištiny a Bělehradu a evropskou integraci Kosova. Na druhé straně, prezident Klaus a Zeman, jakož i skupina zákonodárců, politiku kosovské nezávislosti doposud *aktivně odmítali* a proces normalizace vztahů mezi Srbskem a Kosovem *ignorovali*. Tato protichůdnost české zahraniční politiky je efektem obecné polarizace ohledně uznání Kosova, jehož suverenita je v současnosti uznávána 108 z 193 členských států OSN, 23 z 28 členských států EU a 24 z 28 členských států NATO. V České republice se tato polarizace projevuje vysokou politizací vztahů i spolupráce s Kosovem, s čímž je spojená i obecná nerozvinutost vztahů České republiky s touto zemí. Diplomatické styky fungují jen na úrovni chargé d'affaires a ČR doposud uzavřela s Kosovem pouze jednu novou mezistátní úmluvu, a sice smlouvu o zpětném přebírání osob, která vstoupila v platnost na počátku roku 2013.

I v roce 2015 však pokračovalo blokování ratifikace smlouvy s Kosovem o zabránění dvojitému zdanění. Jak je možno vysledovat i v předchozích vydáních této publikace, dosavadní debata o této mezinárodní smlouvě byla na půdě Poslanecké sně-

movny dominována vyobrazováním Kosova jako nelegitimního výtvaru, který byl odebrán Srbsku v rozporu s mezinárodním právem. Proti přístupu „Kosovo je Srbsko“ byly ve sněmovně formulovány argumenty ekonomické výhodnosti prosazení vhodných podmínek pro české firmy v Kosovu. Smlouva však doposud nebyla ratifikována. Sněmovna přijala usnesení, že jednání o tomto vládním návrhu přerušuje „do doby, než budou současně přítomni ministr financí a ministr zahraničních věcí“.²⁸ Ve svém důsledku tak bylo projednávání smlouvy o dvojím zdanění s Kosovem doposud šestkrát přerušeno a jednou odročeno.²⁹ S odmítáním spolupráce s Kosovem v Poslanecké sněmovně průběžně rezonovala i vyjádření prezidenta Zemana o Kosovu a jeho představitelích. Mezinárodně citovaná byla prohlášení učiněná při prezidentově návštěvě v Srbsku v květnu 2015, kdy český prezident označil kosovského premiéra Hashima Thaciho za válečného zločince a Kosovo za podivný stát se silným vlivem narkomafií.³⁰ V samotném Srbsku a Kosovu pokročila normalizace vzájemných vztahů již velmi daleko. Mezi oběma zeměmi funguje volný pohyb osob pouze na základě průkazu totožnosti a srbští aktéři veřejně uvažují o zapojování Kosova do regionální spolupráce a infrastrukturních projektů, jak to ostatně ukazuje i výše zmíněná zpráva o zamýšlené dálnici ze Srbska do Albánie přes Kosovo. V českém kontextu se však koncept normalizace ještě neprosadil, a proto byla i v roce 2015 česká zahraniční politika vůči Kosovu *blokována* odmítavým postojem některých aktérů.³¹

Také Bosna a Hercegovina zaznamenala v roce 2015, po opravdu dlouhé době, viditelný pokrok v procesu evropské integrace. Po místních parlamentních volbách v říjnu 2014 následovala tzv. britsko-německá iniciativa ze strany EU, jež měla za cíl stimulovat proevropské politické reformy cestou odblokování aktivizace Smlouvy o stabilizaci a přidružení. Tato smlouva byla podepsána již v roce 2008, ale její vstup v platnost byl za strany EU odkládán. V prvních měsících roku 2015 došlo k sestavení vlád na jednotlivých úrovních vládnutí v Bosně a Hercegovině a následně byl představiteli celkem 14 různých struktur vládnutí podepsán závazek o postupu v evropské integraci.³² V reakci na tento závazek EU odblokovala Stabilizační a asociační dohodu s platností od června 2015. V červenci pak místní představitelé přijali tzv. reformní agendu pro evropskou integraci, tedy seznam konkrétních kroků, které by měly být učiněny pro postup v integraci. Na konci roku 2015 pak předsedávající Předsednictva Bosny a Hercegoviny Dragan Čović oznámil, že jeho země podá v nejbližší době přihlášku do EU³³ (což se opravdu stalo 15. 2. 2016). Postup v evropské integraci byl doprovázen i zlepšováním spolupráce se sousedními zeměmi. Posun byl zaznamenán zejména ve vztazích se Srbskem, a to i přes to, že srbský premiér byl 11. července napaden rozvášněným davem v pamětním centru Potočari u Srebrenice. V listopadu 2015 uskutečnila Rada ministrů Bosny a Hercegoviny společné zasedání s vládou Srbska, na kterém se obě strany věnovaly jak ekonomickým, tak i lidskoprávním otázkám.³⁴ Během roku 2015 také docházelo ke zrychlování ekonomického růstu a k přilákání rozsáhlých investic do turistického sektoru.³⁵ Představitelé České republiky tento vývoj v roce 2015 vítali a podporovali, což vyjádřil při návštěvě Bosny a Hercegoviny i ministr zahraničních věcí L. Zaorálek 15. 10. 2015.³⁶ Významnou a ve světě i v České republice hojně zmiňovanou událostí byla i návštěva papeže Františka v Sarajevu v červnu 2015.³⁷

Také Černá Hora v roce 2015 postupovala v integraci do euroatlantických institucí. Přístupová jednání s EU Černá Hora započala v červnu 2012 a na konci roku 2015 již otevřela 22 z 35 vyjednávacích kapitol. Důležitým posunem bylo i prosincové pozvání do NATO; členství v NATO bude znamenat naplnění dlouhodobého zahraničněpolitického cíle Černé Hory. V září 2015 proběhly v zemi politické a veřejné protesty proti vládě Demokratické socialistické strany Milo Đukanoviće, který je v Černé Hoře u moci již od roku 1991. Protesty byly doprovázené násilnostmi a srážkami demonstrantů s policií.³⁸ Vůdčí pozici Đukanoviće a jeho strany však protesty neohrozily. Černá Hora byla do nedávné doby na okraji zájmu aktérů české zahraniční politiky. V posledních letech však česká diplomacie ustavila v zemi přímé diplomatické zastoupení a dochází také k dynamickému rozvoji hospodářských vztahů.

S pokrokem ve všech výše zmiňovaných zemích kontrastovala pokračující paralýza euroatlantické integrace Makedonie. Na jaře 2015 začal vůdce opoziční Socialistické strany Zoran Zaev zveřejňovat odposlechy vládních politiků, ve kterých se hovořilo o úplatcích, falšování voleb či politických vraždách. V reakci na zveřejňování odposlechů začaly dlouhotrvající veřejné protesty, ale až na demisi dvou ministrů vláda s danou situací mnoho neudělala.³⁹ Pozornost od tohoto problému pak částečně odvedl střet bezpečnostních sil se skupinou ozbrojenců v severomakedonském Kumanovu,⁴⁰ a pak také silná vlna uprchlíků, kteří přes Makedonii procházeli směrem k západní Evropě (viz také níže). Opozice však kvůli skandálu s odposloucháváním bojkotovala práci parlamentu. V červnu a červenci pak byla politická krize řešena i za přispění představitelů Evropské komise a parlamentu. Hodnotící zpráva EK o připravenosti Makedonie na zahájení přístupových jednání byla v tomto ohledu velmi kritická.⁴¹ Euroatlantická integrace však již po mnohaletém blokování ze strany Řecka nehraje v politickém životě Makedonie výraznou roli. Místní politické elity se spíše zaobírají vlastními vnitřními mocenskými spory. Přitom však dosažení kompromisu o názvu Makedonie rozhodně není nemožné. Nedávné výroky premiéra Gruevského či řeckých představitelů⁴² vytvářejí určitý prostor pro vyjednávání.

Česká republika vyvíjela aktivity vůči západnímu Balkánu nejen prostřednictvím bilaterálních vztahů a institucí EU a NATO, ale také v regionálním uskupení V4. Dne 1. 7. 2015 ČR převzala roční předsednictví Visegrádské skupiny od Slovenska a za jednu z priorit českého předsednictví byla označena i „evropská politika sousedství, politika rozšíření, podpora transformace a rozvojová spolupráce – podpora proevropského směřování zemí východní a jihovýchodní Evropy“.⁴³ Následně se v Praze se 12.–13. 11. 2015 konala již tradiční konference ministrů zahraničních věcí V4 a zemí západního Balkánu. Zvláštními hosty tohoto setkání byli první místopředseda Evropské komise Frans Timmermans, generální tajemník Rady pro regionální spolupráci (RCC) Goran Svilanović a představitelé Chorvatska, Slovinska a Velké Británie. Účastníci konference se jako obvykle věnovali regionální spolupráci v kontextu evropské integrace. Visegrádská skupina se doposud snažila předávat zemím západního Balkánu zkušenosti z regionální spolupráce a usilovala o navázání hlubší spolupráce mezi oběma regiony. Významný krok v tomto směru přišel na závěr výše zmíněné konference, kdy došlo k podepsání dohody všech zemí západního Balkánu o založení Západobalkánského fondu (*Western Balkans Fund*). Západobalkánský fond bude fun-

govat na základě modelu a principů Mezinárodního visegrádského fondu a bude mít sídlo v Tiraně. Každá z členských zemí tohoto fondu by do něj měla vkládat 30 000 EUR ročně a fond by měl tyto zdroje používat na projekty regionální spolupráce. Země V4 společně přispějí částkou 80 000 EUR na expertní pomoc při zahájení činnosti fondu.⁴⁴ Za českého předsednictví se V4 v regionu západního Balkánu stala viditelnější i prostřednictvím společného článku ministrů zahraničních věcí Visegrádské skupiny s názvem „Nabízíme vám pomocnou ruku na cestě do EU“ publikovaného ve středě 11. 11. 2015 v předních denících na západním Balkánu.⁴⁵

Na závěr této části je možné učinit shrnutí, že euroatlantická integrace probíhala v roce 2015 dynamicky a úspěšně ve všech zemích regionu západního Balkánu kromě Makedonie. Aktéři české zahraniční politiky pokračovali v proaktivní podpoře tohoto procesu, ale také v polarizaci a politizaci vztahů ke Kosovu a v pasivní adaptivní politice sporu mezi Makedonií a Řeckem.

Ekonomické a sociální vztahy

Obzvláště po vstupu České republiky do EU docházelo k intenzivnímu rozvoji hospodářských, sociálních a kulturních vztahů s jihovýchodní Evropou. Nedávná investiční expanze českých firem do oblasti energetiky se setkala s problémy, které se projevovaly i v roce 2015. Šlo zejména o problémy firem ČEZ a Energo-Pro v Bulharsku, kde tyto firmy dostaly několik pokut od místních regulačních úřadů. V reakci na tento vývoj započala Energo-Pro v červnu arbitrážní řízení vůči Bulharsku ve výši 54 mil. EUR.⁴⁶ ČEZ oznámil podobný záměr v listopadu 2015,⁴⁷ do problémů se dostala i v Rumunsku, kde firma kvůli sníženému státnímu příspěvku na „zelenou“ energii snížila hodnotu svých aktiv o 6,6 mld. Kč.⁴⁸

Problémy s investicemi v energetice však nebránily investičním a obchodním aktivitám v jiných odvětvích. Kupříkladu, společnost AWT Transport získala zakázku na přepravu 60 000 tun dřeva ročně mezi Bosnou a Rumunskem.⁴⁹ Úspěch zaznamenaly i prodeje automobilů Škoda; např. v Albánii se tato značka se v roce 2015 stala jedničkou na trhu nových osobních aut.⁵⁰ Společnost Travel Service v letní sezóně otevřela přímé letecké spojení z Prahy do Tirany a Podgorice,⁵¹ což vyvolalo strmý nárůst zájmu o Albánii jako turistickou destinaci.⁵² Smutnou „kapitolou“ zvýšeného turistického zájmu byla vražda českého páru při jejich pobytu v horách na severu Albánie. Tato událost byla silně medializována jak v České republice, tak i v Albánii, kde se k ní vyjadřovali i političtí představitelé.⁵³ Čeští podnikatelé se také pokoušeli prosadit v Srbsku, které započalo s privatizací více než 500 státem vlastněných společností.⁵⁴ Toho si všimla např. i společnost ECPI Management, kterou založil a spoluvlastní expremiér Mirek Topolánek, jež se ucházela o srbskou státní chemičku HIP Azotara.⁵⁵ Velký úspěch pak zaznamenala společnost Škoda Praha, když v červnu 2015 získala tendr na výstavbu 2. bloku tepelné elektrárny Pljevlja v Černé Hoře v hodnotě 338 mil. EUR.⁵⁶ Tento obchod s sebou pravděpodobně přinese intenzifikaci doposud poněkud slabých bilaterálních vztahů mezi Černou Horou a Českou republikou. Dalšími aktivitami českých podnikatelských subjektů v jihovýchodní Evropě bylo např. vybudování a otevření akvaparku *Aquacolors* u města Poreč na chorvatské Istrii firmou Signum,⁵⁷ rozšíření výroby firmy Jihlavan Airplanes do Bulharska,⁵⁸ získání kon-

traktu v hodnotě přes 130 mil. Kč na stavbě elektrárny v Bulharsku společností Hutní montáže ze strojírenské skupiny Vítkovice Machinery Group⁵⁹ nebo zavedení pravidelné letecké linky z Pardubic do Bulharska.⁶⁰ Zmínit je možno také plánované expanze investiční skupiny Penta,⁶¹ řetězce Sportissimo⁶² a výrobce automobilových dílů Forez do Rumunsku.⁶³

Svébytným hospodářským tématem, které přesahuje do oblastí politiky a bezpečnosti, je otázka stavby plynovodů v jihovýchodní Evropě. Jihovýchodní Evropa je protkána sítí „budoucích“ plynovodů, jde však zatím jen o spleť různých plánů. Od roku 2002 do června 2013 byl plánován plynovod Nabucco, který by vedl z Ázerbájdžánu a Íránu přes Turecko, Bulharsko, Rumunsko a Maďarsko až do Rakouska. Mezi léty 2007 až 2014 byl plánován a připravován projekt South Stream, který by vedl plyn z Ruska přes Bulharsko a Srbsko do Maďarska s odbočkou přes Řecko do Itálie. Po zrušení South Streamu kvůli neshodám mezi Evropskou komisí a Gazpromem jako investorem byl v roce 2015 rozvíjen projekt Turkish Stream, který by vedl plyn z Ruska do anatolské části Turecka. Ale i tento projekt byl zrušen v prosinci 2015, tentokrát zejména protože ruská a turecká strana se po sestřelení ruského letadla tureckými silami 24. 11. 2015 nedohodly na podmínkách pokračování projektu.⁶⁴ Proto se nakonec prozatím jeví jako nejrealističtější uskutečnění projektu TAP, který by vedl plyn z Ázerbájdžánu přes Turecko, Řecko a Albánii na jih Itálie a připojily by se k němu i Makedonie a Srbsko.⁶⁵ Prozatím je téma plynovodů v jihovýchodní Evropě více politickým nežli hospodářským tématem. V roce 2015 došlo ke zdatnému odklonu politických představitelů jednotlivých zemí jihovýchodní Evropy od představ o napojení na zdroje plynu v Ruské federaci.⁶⁶

Celkově v roce 2015 docházelo k dalšímu *proaktivnímu rozvíjení* ekonomických a sociálních vazeb se zeměmi Balkánského poloostrova. Problémy českých investorů v energetickém sektoru pokračovaly i v roce 2015, nedocházelo však k jejich viditelné *politizaci*.

Uprchlíká vlna a migrace

Pohyb uprchlíků jihovýchodní Evropou do zemí západní a severní Evropy byl tematizovaný i politizovaný již v předcházejících letech. Kupříkladu Maďarsko zavedlo zvýšenou ostrahu hranic již v červenci 2013 a v listopadu toho roku začalo Bulharsko stavět plot na své hranici s Tureckem. V roce 2014 se počet ilegálních překročení hranice EU na tzv. západobalkánské trase zvýšil více než dvojnásobně na 43 360. V roce 2015 pak došlo k 16násobnému meziročnímu nárůstu na 764 038, přičemž nejvíce zastoupení byli uprchlíci ze Sýrie, Afgánistánu a Iráku. Na začátku roku však tuto trasu využil i velký počet Kosovanů.

Exponenciální nárůst migrace využívající západobalkánskou trasu postavil jihovýchodní Evropu do centra evropské politiky. Kromě přijímacích zemí, zejména Německa, se tento pohyb silně dotýkal i Turecka, ve kterém se v roce 2015 nalézalo něco okolo tří milionů uprchlíků. Velká část z těchto lidí v roce 2015 putovala do Řecka po moři, a posléze přes Makedonii do Srbska. Ze Srbska uprchlíci nejdříve ve velkých počtech vstupovali do Maďarska a z něj dále do západní a severní Evropy. Poté, co Maďarsko postavilo na hranicích se Srbskem plot, se postup uprchlíků přeměroval

na Chorvatsko. Za rok 2015 Frontex hlásil celkem 764 000 nelegálních přechodů hranice EU západobalkánskou trasou.⁶⁷

S postupující zimou začala být situace složitější. Bylo to nejen kvůli počasí, ale i kvůli zvyšujícímu se odporu v zemích na konci migračního proudu. Evropská komise přišla v září 2015 s plánem kvót pro přijímání uprchlíků, proti čemuž se stavilo vícero zemí, obzvláště silně pak země V4. Tento více restriktivní proud v EU prosazoval zastavení migračního proudu cestou silnější kontroly hranic. Tato *odmítavá reakce* na migrační proud uprchlíků začala být do značné míry postupně prosazována, když během zimy 2015/2016 v celém regionu jihovýchodní Evropy začaly růst na hranicích jak příslivečné „houby po dešti“ ploty či jiné bariéry. Reakce na uprchlickou krizi vyvolala i novou kategorizaci zemí co do zdrojů migrujících osob. Od září byly MV ČR všechny země jihovýchodní Evropy i západního Balkánu nově zařazeny mezi tzv. bezpečné země, což znamená výrazné snížení šance na udělení azylu pro osoby z těchto zemí.⁶⁸ Ve vztahu k zemím jihovýchodní Evropy aktéři české zahraniční politiky *proaktivně pomáhali* se zvládnutím proudu uprchlíků finančně a materiálně, ale také prostřednictvím pomoci při ostražce hranic.

BALKÁNSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRAIČNÍ POLITIKY VE VEŘEJNÉM A MEDIÁLNÍM PROSTŘEDÍ

Cílem této části je, podobně jako je tomu v obecné kapitole o mediálním kontextu české zahraniční politiky (viz *Mediální kontext české zahraniční politiky*), identifikovat a pojmenovat základní charakteristiky českého zpravodajství o zahraničněpolitických událostech, a to specificky ve vztahu k zemím Balkánského poloostrova. Výchozím souborem dat pro analýzu představenou v této sekci je výběr zpráv v tištěných českých médiích v roce 2015. Tento rok byl výběr zpráv připravený agenturou Newton Media a zahrnoval články publikované v *Právu*, *Hospodářských novinách*, *MF Dnes*, *Lidových novinách*, na webových denících *E15.cz*, *Parlamentnilisty.cz*, *Ceskenoviny.cz* a na dalších informačních platformách. Zpráva zde představuje ucelenou informaci o záležitostech přímo se týkajících jedné z deseti zemí jihovýchodní Evropy, tedy Albánie, Bosny a Hercegoviny, Bulharska, Černé Hory, Chorvatska, Kosova, Makedonie, Rumunska, Řecka nebo Srbska. Tento soubor byl očištěn o sportovní výsledky a srovnání cenových hladin. Následně byly zprávy rozřazeny (kódovány) do osmi kontextuálních kategorií: politika a společnost; migrace; ekonomika; konflikty a bezpečnost; kriminalita a terorismus; cestování a životní styl; vztahy s Ruskem; nemoci, nehody a katastrofy. Kvantitativní srovnání kontextu zpráv o jednotlivých zemích je představeno v následující Tabulce 1.

Podobně jako v roce 2014 (viz předchozí vydání této publikace) bylo v České republice publikováno nejvíce zpráv o *Řecku*, a to zejména ve vztahu k evropské politice, hrozcímu finančnímu kolapsu a vystoupení z eurozóny. *Silná medializace* dluhové krize Řecka tak i v roce 2015 kontrastovala s *nízkou politizací* či tematizací záležitostí týkajících se této země v české politice. Čeští politici či veřejní představitelé neměli možnost do této záležitosti aktivně zasahovat, otázka řeckých dluhů se

však stala silně diskutovaným společenským tématem, prostřednictvím kterého mnozí autoři a autorky vyjadřovali své názory na minulost, současnost a budoucnost evropského integračního procesu. Druhou nejvíce medializovanou zemí bylo v roce 2015 *Kosovo*, které tak oproti roku 2014 předstihlo Srbsko a Bulharsko. Zprávy o Kosovu byly nejčastěji v kontextu konfliktů a bezpečnosti a migrace. V mediálním diskurzu byla také již poměrně silně tematizována normalizace vztahů Kosova a Srbska, což je prvek vývoje v regionu, na který oficiální aktéři české zahraniční politiky ještě viditelně nezareagovali (viz výše). Současně však aktéři a aktérky, kteří/é na politické úrovni tematizovali Kosovo jako konflikt a hrozbu, tak často činili i v mediálním prostředí. Příkladem je Kateřina Konečná (KSČM), bývalá poslankyně v Poslanecké sněmovně a současná poslankyně v Evropském parlamentu, která takto vystupovala jak ve sněmovně, tak i na stránkách *Haló novin*. Srbsku se v roce 2015 dostalo podobné mediální pozornosti jako Kosovu, jen došlo k silnější tematizaci obecných politických a společenských témat a k nižší tematizaci konfliktů, bezpečnosti a kriminality. Chorvatsku se dostalo silné pozornosti zejména ve vztahu k migraci, cestování a životnímu stylu. U Makedonie pak migrace tvořila kontext více než poloviny analyzovaných zpráv. Je zajímavé, že v roce 2015 byl počet uprchlíků procházejících Makedonií přibližně stejně veliký jako v případě Řecka, ale medializace Makedonie v kontextu migrace byla ve zde analyzovaných médiích čtyřikrát větší, nežli tomu bylo v případě Řecka. Ve vztahu k Bulharsku a Rumunsku byla medializována především ekonomická témata či kriminalita, ve vztahu k Albánii zejména otázky kriminality a bezpečnosti a ve vztahu k Bosně a Hercegovině zejména otázky národnostních konfliktů a bezpečnosti. Nejméně mediální pozornosti bylo v roce 2015 věnováno Černé Hoře.

Tabulka 1:
Počty a kontexty zpráv o zemích Balkánského poloostrova

Kontext zpráv → Země ↓	Politika a společnost	Migrace	Ekonomika	Konflikty a bezpečnost	Kriminalita a terorismus	Cestování a životní styl	Vztahy s Ruskem	Nemoci, nehody a katastrofy	Celkem
Řecko	106	10	52	2	1	3	3	0	177
Kosovo	24	33	1	35	12	1	3	0	109
Srbsko	31	31	7	21	6	2	6	0	104
Chorvatsko	13	13	13	8	5	21	0	5	78
Makedonie	6	40	3	10	4	4	5	3	75
Bulharsko	4	9	20	2	6	11	4	1	57
Rumunsko	6	3	22	2	14	5	3	1	56
Albánie	6	7	2	9	15	7	3	1	50
Bosna a Hercegovina	7	1	3	7	1	2	0	0	21
Černá Hora	5	1	2	0	1	1	0	0	10
Celkem	208	148	125	96	65	57	27	11	

ZÁVĚR

Tato kapitola ukazuje, že v roce 2015 aktéři české zahraniční politiky pokračovali v *proaktivní* podpoře euroatlantické integrace západního Balkánu. Tento rok byl z hlediska priority integrace poměrně úspěšný, nebylo to ale kvůli působení české diplomacie. Žádná z hlavních iniciativ z posledních let, ať už to je dohoda o normalizaci vztahů mezi Bělehradem a Prištinou v roce 2013, rozhybání evropské integrace Bosny a Hercegoviny v roce 2015 či nadcházející integrace Černé Hory do NATO, nebyla výsledkem diplomatické iniciativy České republiky, ale důsledkem geopolitického soupeření s Ruskem, které změnilo priority představitelů velkých zemí, jako jsou USA, Německo a Velká Británie. Česká republika tedy v tomto ohledu není, a dost možná ani nikdy nebude, rozhodujícím hráčem. Vliv České republiky na tuto agendu v rámci EU a NATO se navíc v posledních letech pravděpodobně i poněkud oslabil, když Česká republika minimalizovala svou účast v bezpečnostních misích EU-FOR-ALTHEA a KFOR. Důvěryhodnost českého prointegračního postoje pak utrpěla vážné šrámy, když čeští aktéři neváhali využít integračního procesu pro vytvoření tlaku na vládu Albánie, aby tak pomohli skupině ČEZ k zajištění investice. V české zahraniční politice také dále pokračovala *polarizace* ve vztazích vůči Kosovu, která se dlouhodobě projevuje i *politizací* a zablokováním dílčích úkonů. Zejména v Poslanecké sněmovně se protikosovská frakce ukazuje jako velmi silná. Změnu v tomto ohledu můžeme očekávat až s novými prezidentskými a parlamentními volbami. Je však třeba podotknout, že část českých médií v roce 2015 již brala v potaz proces normalizace vztahů mezi Kosovem a Srbskem nastartovaný dohodou z roku 2013. Tento konstruktivní vývoj v regionu však ještě nebyl žádným způsobem reflektován v české zahraniční politice samotné, protože někteří významní aktéři o takový posun *nemají zájem* či ho přímo *ignorují*. Fixace některých českých aktérů na událostech, které doprovázely vyhlášení nezávislosti Kosova v roce 2008, efektivně brání dalšímu postupu v evropské integraci Kosova i Srbska a tedy i naplňování oficiálních priorit české zahraniční politiky. Na úrovni EU a NATO tedy v roce 2015 docházelo k naplňování oficiálně stanovených zájmů České republiky, ČR však k tomuto zásadním dílem nepřispěla. Prostor pro zvyšování viditelnosti české zahraniční politiky v balkánském prostoru v budoucnu poskytují regionální rámce spolupráce, do kterých je Česká republika zapojena, jako je V4 či Slavkovská spolupráce.

V roce 2015 také docházelo k dalšímu rozvíjení přímých hospodářských, sociálních a kulturních vztahů s regionem jihovýchodní Evropy. Na jednu stranu, v oblasti ekonomické spolupráce v roce 2015 aktéři české zahraniční politiky nemuseli reagovat na tak silné problémy jako v roce 2014 a hospodářské vztahy s tímto regionem nebyly viditelně *politizovány*. Na druhou stranu, čeští aktéři *reagovali odmítavě* na uprchlickou vlnu procházející v roce 2015 Balkánským poloostrovem, přičemž se *snažili prosadit* silnější ostrahu hranic v jihovýchodní Evropě, ale také *proaktivně pomáhali* zemím západního Balkánu se zvládnutím humanitárních a bezpečnostních aspektů této krize. V tomto ohledu ukázala česká zahraniční politika určitou akceschopnost, pokud jde o zajištění vnitřní české a evropské bezpečnosti. Konečně, analýza výběru psaných zpráv o zemích Balkánského poloostrova potvrdila trend vysoké *me-*

dializace tématu dluhové krize Řecka kontrastující s relativně nízkou *politizací* tohoto tématu v ČR. Vývoj v těchto i dalších oblastech balkánského rozměru české zahraniční politiky bude zajímavé sledovat i nadcházejících vydáních této publikace.

Poznámky

- ¹ Viz např. publikace *Česká zahraniční politika a region západního Balkánu*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Odbor států jižní a jihovýchodní Evropy, 2013. On-line: www.mzv.cz/file/958190/Ceska_zahranicni_politika_a_region_zapadniho_Balkanu.pdf. Nebo také *Koncepce zahraniční politiky České republiky*. Ministerstvo zahraničních věcí ČR, schváleno vládou ČR 20. 7. 2011.
- ² MZV ČR: *Koncepce zahraniční politiky ČR*, 13. 7. 2015. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/analyzy_a_koncepce/koncepce_zahranicni_politiky_cr.html.
- ³ Poslanecká sněmovna PČR: Viz www.psp.cz, Jednání a dokumenty, Mezinárodní smlouvy, Smlouva o zabránění dvojitého zdanění mezi Českou republikou a Republikou Kosovo.
- ⁴ *Rumunsko, USA dostavely protiraketovou základnu*. Právo, 19. 12. 2015.
- ⁵ Vláda ČR: *Projev předsedy vlády v Poslanecké sněmovně 15. září 2015 k situaci v oblasti migrace*. On-line: www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/projev-predsedy-vlady-v-poslanecke-snemovne-15-09-2015-k-situaci-v-oblasti-migrace-134692/.
- ⁶ *Albania and the Western Balkans in a Challenging Geopolitical Context*, 9. 4. 2015. On-line: iir.cz/article/albania-and-the-western-balkans-in-a-challenging-geopolitical-context.
- ⁷ *Between Areas and Disciplines*, IMS-CEFRES, 30. 11. 2015. On-line: www.cefres.cz/en/agenda/event/adrian-brisku-fsv-uk-political-economic-thought-empire-and-nation-state-2.
- ⁸ *Albania 2015 Report*. European Commission, Brussels, 10. 11. 2015.
- ⁹ *Srbský premiér jel poprvé do Albánie*. MF Dnes, 28. 5. 2015.
- ¹⁰ *Albánci a Srby mají usmířit nové dálnice – s pomocí EU*. MF Dnes, 29. 5. 2015.
- ¹¹ *Kvůli vlajce Velké Albánie se rozhořely nepokoje v Srbsku i v Kosovu*. iDNES.cz, 17. 10. 2014.
- ¹² *Rama pobouřil Srbsko výroky o spojení Kosova s Albánií*. Právo, 9. 4. 2015.
- ¹³ V březnu navštívila ČR albánská expertní delegace vedená náměstkyní ministra hospodářství, obchodu, podnikatelského rozvoje a turismu Brunildou Pascali a na konci září pro změnu oplátila květnovou návštěvu českého senátního výboru v Albánii delegace Výboru pro evropskou integraci albánského parlamentu v České republice. Ve dnech 20.–22. 9. 2015 Albánii navštívila ministryně práce a sociálních věcí Michaela Marksová a 15.–16. 10. 2015 následovala návštěva ministra zemědělství Mariana Jurečky. Ministr zahraničních věcí ČR Lubomír Zaorálek se 10. 4. 2015 v Černínském paláci setkal s ministrem zahraničních věcí Albánské republiky Ditmirem Bushatim, který do ČR přijel na dvoudenní oficiální návštěvu. Ministři na závěr jednání podepsali Memorandum o spolupráci v oblasti evropské integrace mezi MZV Albánské republiky a MZV České republiky. Albánie se také připojila k Deklaraci k jurisdikčním imunitám kulturního majetku státu. Ministr Bushati v rámci své návštěvy vystoupil 9. dubna na půdě MZV s přednáškou na téma „Albania and the Western Balkans in a challenging geopolitical context“.
- ¹⁴ MZV ČR: *Premiér Rama na návštěvě České republiky*, 14. 10. 2015. V průběhu návštěvy došlo k podpisu dohody o sociálním zabezpečení, dohody o spolupráci v turismu, ujednání mezi ministerstvy školství o studentské výměně mezi lety 2015–2018, memoranda o porozumění o spolupráci mezi hasičskými sbory a memoranda o porozumění mezi agenturami pro ochranu přírody a krajiny.
- ¹⁵ MZV ČR: *Zahájení Slavkovské spolupráce v Albánii*, 2. 3. 2016.
- ¹⁶ *Serbia 2015 Report*. European Commission, Brussels, 10. 11. 2015.
- ¹⁷ *Vučić jako první srbský premiér v Albánii*. Právo, 28. 5. 2015.

- ¹⁸ At Meeting Commemorating Twentieth Anniversary of Srebrenica Killings. Security Council Fails to Adopt Resolution, Security Council, Meetings Coverage, 7481st Meeting (AM), 8. 7. 2015.
- ¹⁹ *Napada na Vucica iz vise uglova*. Srebrenica, 11. 7. 2015, Classified, 11. 7. 2015. On-line: www.youtube.com/watch?v=XK3ScAyDyu8.
- ²⁰ *OSN: Genocidu nespáchalo ani Chorvatsko, ani Srbsko*. Hospodářské noviny, 4. 2. 2015.
- ²¹ *Záhřeb po střetu ukončil blokádu vozidel ze Srbska*. Právo, 26. 9. 2015.
- ²² *Serbia 2015 Report*, op. cit.
- ²³ *Praha plánuje rozšířit investice v Srbsku*. Právo, 3. 9. 2015.
- ²⁴ *MZV ČR: Ministr Zaorálek přijal ministra zahraničí Srbska*, 15. 9. 2015.
- ²⁵ *Velvyslanci v EU prodloužili sankce*. Právo, 19. 12. 2015.
- ²⁶ *Kosovo 2015 Report*. European Commission, Brussels, 10. 11. 2015.
- ²⁷ *First agreement of principles governing the normalization of relations*, Brussels, 19. 4. 2013.
- ²⁸ Poslanecká sněmovna: Usnesení PS PČR č. 1128, ale také 32. hlasování 4. 12. 2014.
- ²⁹ On-line: www.psp.cz.
- ³⁰ *Zeman: Thaci je válečný zločinec*. Haló noviny, 2. 5. 2015.
- ³¹ Kosovo navštívil náměstek ministra zahraničních věcí Petr Drulák 3.–4. 6. 2015. Jednal s představiteli země a navštívil české členy mise EULEX. MZV ČR: *Náměstek Drulák v Kosovu*, 8. 6. 2015. On-line: www.mzv.cz.
- ³² Written Commitment of Bosnia and Herzegovina, Agreed by the BiH Presidency on 29 January 2015, Signed by the leaders of the 14 parties represented in Parliament, and Endorsed by the Parliamentary Assembly of Bosnia and Herzegovina on 23 February 2015. On-line: www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/dsee/dv/0507_11/0507_11en.pdf.
- ³³ *Sarajevo oficiálně požádá o přijetí do EU*. Hospodářské noviny, 21. 12. 2015.
- ³⁴ *Poprvé od války jednaly vlády Bosny a Srbska*. Hospodářské noviny, 5. 11. 2015.
- ³⁵ *Ropní šejkové postaví v Bosně luxusní městečko*. Lidové noviny, 24. 10. 2015.
- ³⁶ *MZV ČR: Ministr Zaorálek navštívil Bosnu a Hercegovinu*, 15. 10. 2015.
- ³⁷ *Papež povzbudí věřící v Bosně*. Lidové noviny, 6. 6. 2015.
- ³⁸ *Montenegro 2015 Report*. European Commission, 10. 11. 2015.
- ³⁹ *The Former Yugoslav Republic of Macedonia Report 2015*. European Commission, 10. 11. 2015.
- ⁴⁰ *I Makedonie je evropská*. Hospodářské noviny, 19. 5. 2015.
- ⁴¹ *The Former Yugoslav Republic of Macedonia Report 2015*, op. cit. On-line: www.mzv.cz/ekonomika/cz/novinky_z_velvyslanectvi/nejprodavanejsi_znackou_na_trhu_novych.html.
- ⁴² *Makedonie je ochotna změnit název*. Lidové noviny, 17. 12. 2015.
- ⁴³ *MZV ČR: Předsednictví ČR ve V4*, 19. 6. 2015.
- ⁴⁴ *MZV ČR: Setkání ministrů zahraničních věcí Vísegrádské skupiny a západního Balkánu*, 13. 11. 2015.
- ⁴⁵ *MZV ČR: Článek ministrů V4: Nabízíme vám pomocnou ruku na cestě do EU*, 13. 11. 2015.
- ⁴⁶ *Energo-Pro podalo arbitráž na Bulharsko*. E15, 10. 6. 2015.
- ⁴⁷ *ČEZ oznámil Bulharsku záměr vést arbitráž*. Právo, 20. 11. 2015.
- ⁴⁸ *ČEZ snížil hodnotu aktiv v Rumunsku*. E15, 16. 3. 2015.
- ⁴⁹ *AWT bude v Srbsku přepravovat dřevo*. Hospodářské noviny, 22. 12. 2015.
- ⁵⁰ *MZV ČR: Nejprodávanejší značkou na trhu nových osobních vozů v Albánii je Škoda*, 19. 4. 2016.
- ⁵¹ *Travel Service otevře nové linky do Portugalska a Albánie*. E15, 28. 1. 2015.
- ⁵² Jedním z projevů zvýšené turistické výměny je i nově vzniklý projekt Albánská výzva (albanianchallenge.org), který se zaměřuje na značení turistických cest a propojování údolí Curraj Eperm v Albánských Alpách se zbytkem Albánie. Tento projekt osobně podpořila i velvyslankyně České republiky v Albánii Bronislava Tomášová. On-line: www.mzv.cz/tirana/cz/albanie_informace_nejen_pro_turisty_a/cesti_dobrovolnici_ozivuji_udoli.html.
- ⁵³ *Albánie: Pár z ČR zavraždil narkoman*. Právo, 7. 7. 2015.
- ⁵⁴ *Srbsko hledá kupce pro více než 500 firem. Zatím marně*. Hospodářské noviny, 14. 4. 2015.
- ⁵⁵ *Topolánkova ECPI loví v Srbsku*. E15, 9. 2. 2015.
- ⁵⁶ *Škoda Praha vyhrála tendr na elektrárnu v Černé Hoře*. E15, 21. 5. 2015.

- ⁵⁷ *Miliardář Studénka otevře akvapark v Chorvatsku*. E15, 16. 2. 2015.
- ⁵⁸ *Jihlavan vyráží do Bulharska*. Právo, 14. 8. 2015.
- ⁵⁹ *Hutní montáže do Bulharska*. Právo, 1. 7. 2015.
- ⁶⁰ *Do Bulharska bude létat pravidelná linka*. MF Dnes, 9. 1. 2015.
- ⁶¹ *Další cíl Penty: Rumunsko*. Hospodářské noviny, 20. 11. 2015.
- ⁶² *Sportisimo chce do Rumunsku*. Hospodářské noviny, 30. 11. 2015.
- ⁶³ *Firma roku Pardubicka míří do Rumunsku*. Hospodářské noviny, 21. 9. 2015.
- ⁶⁴ On-line: www.hurriyetdailynews.com/turkey-has-shelved-turkish-stream-gas-pipeline-project-says-president-erdogan.aspx?pageID=238&nID=92115&NewsCatID=348.
- ⁶⁵ *Srbsko sjelo z ruské cesty a odbočilo na Západ*. Právo, 29. 6. 2015.
- ⁶⁶ *Srbsko se sblíží s USA. Kvůli plynu*. Lidové noviny, 3. 6. 2015.
- ⁶⁷ Western Balkan Route, Frontex. On-line: frontex.europa.eu/trends-and-routes/western-balkan-route/.
- ⁶⁸ *Vnitro zarazí azyl Balkáncům*. Lidové noviny, 10. 9. 2015.